

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U002347

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 08-06-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пархоменко Олександр Григорович

2. Oleksandr Parkhomenko

Кваліфікація: 106

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 106

Назва наукової спеціальності: Географія

Галузь / галузі знань:

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Географія

Дата захисту: 08-07-2026

Спеціальність за освітою: Менеджмент

Місце роботи здобувача: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 14482

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 39.25.15, 39.25.19, 05.11.47, 05.11.61

Тема дисертації:

1. Суспільно-географічні аспекти дослідження захворюваності населення України
2. Socio-geographical Aspects of the Study of Population Morbidity in Ukraine

Реферат/анотація:

1. У роботі розглядаються теоретико-методологічні засади суспільно-географічного дослідження захворюваності населення, аналізуються демографічні, соціально-економічні, природно-географічні, екологічні та інституційні передумови і чинники територіальної диференціації захворюваності в Україні, обґрунтовується авторський алгоритм суспільно-географічного аналізу та здійснюється типізація регіонів України за нозологічними групами і інтегральне районування території за особливостями медико-географічної ситуації. Особлива увага приділяється обґрунтуванню методики інтегрального суспільно-географічного районування на основі коефіцієнтів територіального відхилення (КТВ) та визначенню напрямів оптимізації медико-географічної ситуації і вдосконалення просторової організації системи охорони здоров'я в умовах сучасних демографічних, соціально-економічних і безпекових викликів. У першому розділі дисертації представлено теоретико-методологічні засади суспільно-географічного дослідження захворюваності населення. Уточнено понятійно-категоріальний апарат та співвідношення категорій «захворюваність населення», «суспільне здоров'я», «медико-географічна ситуація» і

«територіальна диференціація захворюваності». Узагальнено вітчизняний і зарубіжний досвід медико-географічних досліджень. Обґрунтовано авторське трактування захворюваності як соціально-територіального явища та розроблено чотириетапний алгоритм суспільно-географічного дослідження, від концептуального осмислення до інтегрального районування. Другий розділ роботи присвячено суспільно-географічному аналізу передумов і чинників формування територіальної диференціації захворюваності населення України. Проаналізовано демографічні передумови, старіння населення (частка осіб 65+ у Луганській (24,4 %), Донецькій (23,4 %), Чернігівській (20,3 % областях), соціально-економічні чинники (понад двократний розрив заробітних плат: м. Київ - 36 363 грн, Чернівецька область (16 997 грн), природно-географічні й екологічні умови, а також інституційно-інфраструктурні чинники: скорочення чисельності лікарів у 2000–2024 рр. на 31,2 %, середнього медперсоналу це більш ніж на половину, ліжкового фонду - на 47,1 %. Доведено, що просторова конфігурація захворюваності формується через специфічне поєднання та взаємодію всіх груп чинників у межах конкретного територіального середовища. У третьому розділі здійснено комплексний просторовий аналіз захворюваності населення України, типізацію регіонів за нозологічними групами та інтегральне суспільно-географічне районування. Виявлено різноспрямовані тенденції в групі хвороб системи кровообігу, зростання поширеності гіпертонічної хвороби (+59,3 %), гострого інфаркту міокарда (+28,1 %), інфаркту головного мозку (+75,3 %); визначено провідні нозологічні форми онкологічної захворюваності; зафіксовано стійку низхідну динаміку туберкульозу ($R^2=0,79$) за умов накопичення контингенту ВІЛ-інфікованих ($R^2=0,89$). На основі авторської методики, що об'єднує 30 індикаторів у п'ять аналітичних блоків, проведено інтегральне районування: виокремлено п'ять типів регіонів за рівнем медико-географічної напруженості та п'ять типів за домінуючим блоком ризику, обґрунтовано сім стратегічних напрямів оптимізації профілактичної медико-географічної політики. Для вирішення основних завдань дослідження використано загальнонаукові (аналіз, синтез, індукція і дедукція, порівняння, класифікація) та спеціально-географічні (системний, територіальний, медико-географічний, статистичний, кореляційно-регресійний, типологічний, картографічний, метод інтегрального районування на основі коефіцієнтів територіального відхилення) методи дослідження. При виконанні дисертаційного дослідження використано статистичні дані та матеріали Державної служби статистики України, Міністерства охорони здоров'я України, Центру громадського здоров'я МОЗ України, Національного канцер-реєстру України, матеріали міжнародних організацій (ВООЗ, ЮНІСЕФ, Євростат), нормативно-правові документи та наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів. Наукова новизна одержаних результатів вперше: п обґрунтовано захворюваність населення України як складне соціально-територіальне явище та важливий індикатор територіальної організації суспільства, що формується під впливом демографічних, соціально-економічних, еколого-територіальних та інституційних чинників; п розроблено алгоритм суспільно-географічного дослідження захворюваності населення України, який поєднує теоретико-методологічні засади, інформаційно-аналітичні процедури, просторовий аналіз і узагальнювальну інтерпретацію результатів у єдину логічно впорядковану систему; п розроблено методику інтегрального суспільно-географічного районування захворюваності населення України на основі коефіцієнта територіального відхилення, яка забезпечує виявлення регіональних диспропорцій, типізацію територій та просторове узагальнення відмінностей медико-географічної ситуації.

2. The dissertation presents the theoretical and methodological foundations of socio-geographical research on population morbidity, analyzes the demographic, socio-economic, physical-geographical, ecological, and institutional prerequisites and factors of the territorial differentiation of morbidity in Ukraine, substantiates an original algorithm for socio-geographical analysis, and performs a typology of Ukrainian regions by nosological groups along with an integrated regionalization based on the characteristics of the medico-geographical situation. Particular attention is given to the methodology of integrated regionalization based on territorial deviation coefficients (TDC) and to identifying directions for optimizing the medico-geographical situation in the context of contemporary demographic, socio-economic, and security challenges. The first chapter of the dissertation presents the theoretical and methodological foundations of socio-geographical research on population morbidity. The conceptual and categorical apparatus is clarified, and the interrelationships among the categories of

"population morbidity," "public health," "medico-geographical situation," and "territorial differentiation of morbidity" are defined. Domestic and international experience in medico-geographical research is reviewed. The author substantiates an original interpretation of morbidity as a socioterritorial phenomenon and develops a four-stage algorithm for socio-geographical research, spanning from conceptual framing to integrated regionalization. The second chapter is devoted to the socio-geographical analysis of the prerequisites and factors shaping the territorial differentiation of population morbidity in Ukraine. Demographic prerequisites are analyzed, including population ageing (the share of persons aged 65+ reaches 24.4% in Luhansk, 23.4% in Donetsk, and 20.3% in Chernihiv oblasts), alongside socio-economic factors (a more than twofold wage gap between Kyiv - UAH 36363 and peripheral regions such as Chernivtsi - UAH 16997), as well as physical-geographical and ecological conditions. Institutional and infrastructural factors are also examined, notably the reduction of the physician workforce in 2000-2024 by 31.2%, nursing and paramedical staff by more than half, and hospital bed capacity by 47.1%. It is demonstrated that the spatial configuration of morbidity is shaped by the specific combination and interaction of all factor groups within particular territorial environments. The third chapter presents a comprehensive spatial analysis of population morbidity in Ukraine, a typology of regions by nosological groups, and an integrated socio-geographical regionalization. Divergent trends were identified in the group of diseases of the circulatory system, an increase in the prevalence of hypertension (+59.3%), acute myocardial infarction (+28.1%), cerebral infarction (+75.3%). The leading nosological forms of oncological morbidity are defined. A stable downward trend in tuberculosis incidence ($R^2=0.79$) is documented alongside the sustained accumulation of HIV-positive cases ($R^2=0.89$). Based on an original methodology integrating 30 indicators into five thematic analytical blocks, an integrated regionalization is conducted: five regional types are distinguished by the level of medico-geographical tension and five by the dominant risk block; seven strategic directions for optimizing preventive medico-geographical policy are substantiated. To solve the main research objectives, general scientific methods (analysis, synthesis, induction and deduction, comparison, and classification) as well as specific geographical methods were applied, including the systemic, territorial, medico-geographical, statistical, correlation-regression, typological, and cartographic methods, together with the method of integrated regionalization based on territorial deviation coefficients.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Пархоменко О. Г., Нефедова Н. Є., Ніколаєва О. І. Смертність населення України, сучасні трансформації, соціально-економічні фактори. Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки. 2023. Т. 28. № 2 (43). С. 79–89.
- Коломієць К. В., Пархоменко О. Г., Геопросторові аспекти дослідження дитячої смертності в Україні на початку ХХІ століття. Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки. 2024. Т. 29. № 1 (44). С. 154–163.
- Пархоменко О. Г., Яворська В. В. Суспільно-географічний аналіз захворюваності населення Одеської області. Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки. 2025. Т. 30. № 1 (46). С. 160–170.

- Пархоменко О. Г., Яворська В. В. Географічні та соціально-економічні чинники захворюваності населення: просторово-аналітичний підхід. Науковий вісник Чернівецького університету. Серія Географія. 2025. Вип. 854. С. 17–27.
- Пархоменко О. Г. Геопросторовий аналіз онкологічної захворюваності населення Одеського регіону. Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки. 2025. Т. 30. № 2 (47). С. 229–240

Наукова (науково-технічна) продукція: аналітичні матеріали

Соціально-економічна спрямованість: поліпшення стану навколишнього середовища

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0121U113483

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Яворська Вікторія Володимирівна
2. Viktorya Yavorska

Кваліфікація: д. геогр. н., професор, 11.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8611-9712

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сегіда Катерина Юріївна
2. Kateryna Sehida

Кваліфікація: д. геогр. н., професор, 11.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1122-8460

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Погребський Тарас Георгійович

2. Taras Pohrebskyi

Кваліфікація: к. геогр. н., доцент, 11.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2290-134X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Волинський державний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02120102

Місцезнаходження: 26300

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Тригуб Валентина Іванівна

2. Valentyna Trygub

Кваліфікація: к. геогр. н., доцент, 11.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4436-2017

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шашеро Антоніна Миколаївна

2. Antonina Shashero

Кваліфікація: к. геогр. н., доцент, 11.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0002-4546-8558

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Сич Віталій Андрійович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Сич Віталій Андрійович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Лукашук Світлана Борисівна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна